

EN TIDSRESA I SKOGEN

Stor Anders Olsson - hästkörare till traktorchaufför

ÄLVDALEN. Älvdalen, Särna-Idre Besparingsskogar har i dagsläget cirka tvåtusenniohundra delägare. Hur det kom sig att man blev delägare och vilken relation man har till sin skog finns det lika många historier som delägare om. Skogen och Kraften har träffat en av Älvdalens Besparingsskogs äldsta delägare - Stor Anders Olsson, Brunnsberg i Älvdalen. Från att vara hästkörare i skogen på 30-talet till att arbeta i det moderna skogsbrukssamhället är vägen lång. Anders har gjort resan och i bagaget har han samlat erfarenhet som i dag är få förunnat.

För mig är det tidig morgon när jag en vacker höstdag knackar på hos en av Älvdalens Besparingsskogs äldsta delägare. För denna man som är van att gå upp tidigt är det rena förmiddagen. Han har redan ätit frukost och varit ute och matat fåren.

– Man måste ju ha något att se till, säger en pigg Anders och det glimtar till i de klarblå ögonen.

Stor Anders Olsson "Brynäs Anders" fyller 88 år i vinter. Han började sin resa i skogen som fjortonåring då han följde med sin far till skogen runt Granånäs. Där arbetade de tillsammans under Anders första vinter i skogsbrukets tjänst. Anders har sedan dess fått sitt leverbröd från skogen. Där han under många år till största del jobbade som hästkörare.

Även hans alla bröder: Kalle, Alfred och Gottfrid har varit verkamma i skogen. Både som körare och huggare. Anders berättar:

– Vi fick komma hem någon dag för jul och stanna över helgen. Medan hästen var kvar i stallen vid kovan. Det var alltid någon gubbe kvar i kovan - även över jul. Det var andra tider då, säger han sakta, och fortsätter:

– Jag jobbade i skogen i många år och körde häst. Min första egna häst hette Grälle, en pigg nordsvensk. Jag köpte honom av Olle Danielsson, en hästhandlare från Malung, som körde upp hästen till mig. Efter att jag slutade med häst i skogen blev det traktor istället, säger Anders, och ser inte helt nöjd ut när han fortsätter:

– Jo, du skall inte tro att det var sådana traktorer som det är idag, med värme, radio och telefon. De sista åren fram till pensionen, i slutet av 1980-talet, var det lite bättre. Då hade vi värme,

radio och telefon. Det fanns till och med en kran på traktorn. Då var det väl ingen konst. Men visst längtade jag efter hästen. Nej, det var bättre att köra häst, konstaterar han.

Stor Anders har varit med om en tidsresa som ger honom ett brett perspektiv på utvecklingen av skogsbruket med dess för- och nackdelar.

– Då var vi räddare om skogen än vad man är idag. Råkade man köra ned en liten gran så fick man veta att man levde. När vi var klara med en avverkning så syntes inga spår efter oss. Förutom en och annan hästdynga kanske. Visst var det trevligare med hästklockor och människens rop och skatt än som nu, med en ensam traktor. Det var fullt med folk i skogen då. Inte som idag, säger Anders, och fortsätter med att beskriva en annan sida av dåtidens skogsarbete:

– Men visst frös vi och tänkt dig all lukt i skogskojorna från minst fem mäns blöta och svettiga arbetskläder framför eldstaden, säger Anders och ser allvarlig ut vid minnet.

Därmed var den, av oss yngre generationer, ibland något romantiserade bilden av dåtidens skogsbruk som bortblåst.

Men lite romantik blev det till trots. Anders gifte sig med kockan Anna-Greta, som även hon arbetade i skogen under flera år.

Pratstunden börjar lida mot sitt slut. Efter att kokkaffet är urdruckat och med Anna-Gretas goda bullar i magen beger vi oss ut till fårhagen. Även Anna-Greta följer med. Ute i hagen visar Anders hur man binder lövkärvar till fåren.

– Nu har jag så det räcker hela vintern. Jag slår hö också. En del med lie, säger Anders. Man ser den unge Anders i honom när

”Då var vi räddare om skogen än vad man är i dag”

”Men visst frös vi och tänkt dig all lukt i skogskojorna från minst fem mäns blöta och svettiga arbetskläder”

han ler. En fortfarande stilig och kraftfull karl.

När jag åker från Anders och Anna-Greta på Hårdgården är jag på strålände humör. Glad för att ha fått tillfälle att prata med honom om hur det var där under 30-talet när han började jobba i skogen och fram till pensioneringen. Tänk att få uppleva så mycket som han har gjort.

När han går i skogen har han kanske skogens avlägsna ljud med sig? Han hör säkert mer än vad vi andra gör som inte varit med under den här tiden: Ljuden från yxa och sågen som var huggarnas redskap, körarnas rop till varandra när de möttes på vägen, upplaggarnas slit, kanske en och annan svordom ibland, hästklockorna. Minnen av livet i kovan på kvällen, och den varma mat som kockan lagat.

Idag är många av de äldre skogsarbetarna borta. Men viktigt att minnas. I dagens moderna samhälle ska vi komma ihåg att det har funnits en annan tid - för inte så länge sedan - det är Stor Anders ett levande exempel på.

Anna Dahlgren

Foto vänster sida: Huggarlag från Brunnsberg vid Borgkojan (flyttkoja) 16 april 1950, med kockan Anna-Greta Viktorsson från Hårdgården i Brunnsberg g.m. Stor Anders Olsson "Brynäs Anders". Från vänster Stor Alfred Olsson "Brynäs Alfred", Stor Anders Olsson "Brynäs Anders", Sjur Alfred Persson "Sjuper Alfred", Oskar Fogde, Jonas Thor Liljemark, Stor Karl Olsson "Brynäs Kalle" d y och Brynäs-pojkarnas far Stor Karl Olsson "Brynäs Kalle".

Foto höger sida: Överst: Stor Anders Olsson "Brynäs Anders" med sin häst vid avlägget vid kronostugan på Trollheden, jan- mars 1953.

Mitten: Från vänster Sjur Sigurd Persson "Sjuper Sigurd", Stor Anders Olsson "Brynäs Anders", Sixten Sjäddén, Stor Karl Olsson "Brynäs Kalle", och Jonas Thor Liljemark alla Brunnsberg.

Till vänster: Lastning av timmer, "Brynäs Anders" Stor Anders Olsson med sin häst, Brunnsberg, vid Granånäsudden våren 1957.

Till höger: Huggarlag från Brunnsberg i Granånäs, med kockan Anna-Greta Viktorsson från Hårdgården i Brunnsberg g.m. Stor Anders Olsson "Brynäs Anders".

Nederst: 25 februari 1940. Från vänster Sixten Sjäddén, Stor Karl Olsson "Brynäs Kalle", Stor Anders Olsson "Brynäs Anders" och Sjur Sigurd Persson "Sjuper Sigurd" alla Brunnsberg. Kojans plats är öster om Synstjärn på Rassaku vid Lumnäs på Älvdalens Kronopark. Kojan finns fortfarande kvar (1999).

Foto och bildtext: Älvdalens Hembildningsförenings arkiv.

Värt att veta om intervjun är att Anders "dalskar" vilket innebär att han pratar älvdalska. Älvdalskan är ett nyansrikt språk vilket ibland gör det svårt att översätta till svenska utan att tappa lite av känslan i uttrycket. Vissa ord går inte att översätta då det helt enkelt inte finns synonymer i det svenska språket.